DZIENNIK USTAW
RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ
CZĘŚĆ III.

Warszawa, dnia 20 lipca 1944 r. Nr 1

1

DEKRET PREZYDENTA RZECZYPOSPOLITEJ
z dnia 26 kwietnia 1944 r.
o tymczasowej organizacji władz na terytorium Rzeczypospolitej

Na podstawie art. 25 ust. 5. art. 65 ust. 1, art. 74 i art. 79 ust. 2 ustawy konstytucyjnej stanowię co następuje:

Art. 1.

1. Ustanawia się urząd Delegata Rządu na terytorium Rzeczypospolitej.
2. Urząd Delegata Rządu pełni mianowany w tym celu minister, jako zadanie szczególne. Minister ten jest na terenie Rzeczypospolitej zastępcą Prezesa Rady Ministrów.
3. Przed przedstawieniem wniosku o mianowaniu Prezes Rady Ministrów zasięga opinii Rady Ministrów.

Art. 2.

1. Delegat Rządu pełni swój urząd do czasu powrotu na terytorium Rzeczypospolitej Prezesa Rady Ministrów.
2. Z chwilą powrotu Prezesa Rady Ministrów prawa i obowiązki Delegata Rządu, przewidziane w dekrecie niniejszym, przechodzą z samego prawa na Prezesa Rady Ministrów i wygasają z chwilą wznowienia na terenie Rzeczypospolitej czynności Rządu i powrotu Prezydenta Rzeczypospolitej.
3. Członkowie Rządu przejmują naczelne kierownictwo właściwych działów administracji państwowej z chwilą gdy znajdą się na terytorium Rzeczypospolitej.
4. Delegat Rządu po przejęciu jego władzy przez Prezesa Rady Ministrów zostaje nadal członkiem Rządu.

Art. 3.

1. Równocześnie z mianowaniem Delegata Rządu nastąpi mianowanie w tym samym trybie trzech jego następców na wypadek opróżnienia się urzędu Delegata Rządu lub trwałej niemożności sprawowania przez niego władzy. Kolejność następców oznacza pismo nominacyjne.
2. Następcy Delegata Rządu zastępują go również w czasie jego urzędowania, w zakresie przez niego oznaczonym. Podlegają oni wówczas służbowo Delegatowi Rządu.

Art. 4.

1. Delegat Rządu sprawuje swą władzę konspiracyjnie do czasu powzięcia na jego wniosek przez Radę Ministrów uchwały o ujawnieniu tej władzy.
2. W przypadku nagłej konieczności Delegat Rządu, po wysłuchaniu opinii Komendanta Sił Zbrojnych w Kraju i Rady Jedności Narodowej, sam może powziąć decyzję o ujawnieniu swojej władzy.
3. O objęciu jawnej władzy przez Delegata Rządu, o przejęciu tej władzy przez Prezesa Rady Ministrów oraz o przejmowaniu kierownictwa właściwych działów administracji państwowej przez ministrów i o wznowieniu czynności Rządu ogłasza się w Dzienniku Ustaw.

Art. 5.

1. Zakres działania Delegata Rządu obejmuje:

a) w okresie działalności konspiracyjnej — sprawy walki z okupantem i przestrzegania właściwej postawy narodu w tej walce, tudzież poczynienia koniecznych przygotowań do objęcia we właściwym czasie jawnej władzy,

b) po objęciu jawnej władzy — sprawy związane z przywróceniem na ziemiach polskich suwerenności państwowej, sprawy likwidacji skutków wojny i okupacji

2. Delegat Rządu wykonywa swe zadania zgodnie z dyrektywami i instrukcjami Rządu, utrzymuje on łączność z Rządem i składa mu sprawozdania.

Art. 6.

Dla wykonania zadań, wymienionych w artykule poprzedzającym — służą Delegatowi Rządu, zarówno w czasie działalności konspiracyjnej, jak i po objęciu jawnej władzy — uprawnienia władz naczelnych w zakresie wszystkich działów administracji państwowej z wyjątkiem spraw zagranicznych.

Art. 7.

1. Delegatowi Rządu służy prawo wydawania tymczasowych rozporządzeń w przypadkach, w których w myśl obowiązujących przepisów prawnych prawo to mają Prezes Rady Ministrów, Rada Ministrów i Ministrowie.

2. Delegatowi Rządu służy prawo uchylania wszelkich przepisów prawnych wydanych przez władze okupacyjne, jak również unieważnienia przepisów, sprzecznych z polskim porządkiem prawnym.

3. W wykonaniu uprawnień, przewidzianych w ustępach poprzedzających, Delegat Rządu może wydawać rozporządzenia przejściowe w celu tymczasowego unormowania stosunków faktycznych, powstałych w czasie okupacji.

Art. 8.

1. Delegatowi Rządu służy prawo mianowania, przenoszenia i zwalniania funkcjonarjuszów państwowych oraz określania ich uposażeń bez względu na to, jaka władza z mocy obowiązujących przepisów prawnych jest uprawniona do mianowania.

2. Mianowanie następuje do odwołania. prowizorycznie i na stanowiska, określone w piśmie nominacyjnym. Dotyczy to również przypadków powoływania do służby funkcjonarjuszów, pozostających w służbie państwowej w dniu 1 września 1939 r., bez względu na ich poprzednie stanowiska i stosunek służbowy.

3. Uprawnienia, przewidziane w ustępach poprzedzających, Delegat Rządu może przekazywać władzom sobie podległym.

Art. 9.

1. Uprawnienia, przewidziane w art. 7 ust. 3 oraz w art. 8 — przechodzą na ministrów, przejmujących kierownictwo właściwych działów administracji państwowej, w myśl przepisów art. 2 ust. 3 odpowiednio do ich właściwości.

2. Uprawnienia, określone w ustępie poprzedzającym, trwają do czasu wznowienia czynności Rządu.

Art. 10.

1. Do czasu wznowienia czynności przez Ministra Sprawiedliwości i wydawnictwa Dziennika Ustaw R. P. na ziemiach Rzeczypospolitej, Delegat Rządu wydaje Dziennik Ustaw R. P. część 3. W Dzienniku Ustaw w części 3 ogłasza się rozporządzenia i zarządzenia Delegata Rządu oraz inne akty urzędowe, których ogłoszenie w Dzienniku Ustaw przewiduje dekret niniejszy, lub zostanie uznane za potrzebne.

2. Rozporządzenia Delegata Rządu wejdą w życie z dniem ogłoszenia w Dzienniku Ustaw jeżeli nie postanowiono w nich inaczej.

Art. 11.

Organem pracy Delegata Rządu jest Biuro Delegata Rządu. Zarządzenie Delegata Rządu określi statut organizacyjny Biura. Statut ten może przewidywać podział Biura na Departamenty i Wydziały, odpowiadające działom administracji państwowej, kierowane przez Delegata Rządu. Statut ten będzie ogłoszony w Dzienniku Ustaw.

Art. 12.

1. Na czas nieobecności Naczelnego Wodza dowództwo Sił Zbrojnych na ziemiach Rzeczypospolitej sprawuje wyznaczony przez Naczelnego Wodza i podległy jemu bezpośrednio Komendant Sił Zbrojnych w Kraju.

2. Komendantowi Sił Zbrojnych w Kraju służy prawo stawiania Delegatowi Rządu wniosków w sprawach, wiążących się bezpośrednio z działaniami wojska, oraz będących w związku z obronnością państwa, tudzież dezyderatów co do wydawania rozporządzeń w powyższych sprawach.

3. Komendant Sił Zbrojnych w Kraju uzgadnia z Delegatem Rządu zarządzenia, mające znaczenie polityczne.

Art. 13.

1. Tworzy się Radę Jedności Narodowej, jako organ doradczy i opiniodawczy Delegata Rządu.

2. Rada składa się z 15 do 18 członków, powołanych przez Delegata Rządu na wniosek Politycznego Komitetu Porozumiewawczego z pośród przedstawicieli głównych kierunków życia politycznego i społecznego w Polsce.

3. Skład Rady ogłosi Delegat Rządu w Dzienniku Ustaw po objęciu przez siebie jawnej władzy.

Art. 14.

1. Członek Rady może być pozbawiony swego stanowiska tylko na mocy orzeczenia Sądu Honorowego Rady.

2. Członkowie Rady nie mogą przyjmować żadnych stanowisk w służbie państwowej.

Art. 15.

1. Rada wydaje opinie w sprawach, wniesionych przez Delegata Rządu na jej posiedze-

niu, oraz może przedstawić Delegatowi Rządu wnioski, opinie i uwagi we wszelkich sprawach, należących do zakresu działalności Rządu.

2. Delegat Rządu obowiązany jest przed wydaniem rozporządzenia, przewidzianego w art. 7 ust. 2 i 3, zasięgać opinii Rady.

3. W przypadkach nagłych Delegat Rządu zamiast opinii Rady może zasięgać opinii jej prezydium.

Art. 16.

1. Pierwsze posiedzenie Rady zwołuje Delegat Rządu niezwłocznie po jej powołaniu. Rada wybiera na tym posiedzeniu przewodniczącego, dwóch jego zastępców i sekretarza oraz jednego lub dwóch członków do Komisji Głównej.

2. Komisja Główna składa się z przewodniczącego Rady, jego zastępców, sekretarza oraz z jednego, lub dwóch członków, wybranych przez Radę.

3. Komisji Głównej służą w okresie działalności konspiracyjnej uprawnienia pełnej Rady.

Art. 17.

1. Posiedzenia Rady zwołuje jej przewodniczący według swego uznania, lub na wezwanie Delegata Rządu, albo przynajmniej $1/3$ członków Rady.

2. W posiedzeniach Rady bez prawa głosowania mogą brać udział: Delegat Rządu, ministrowie, Komendant Sił Zbrojnych w Kraju oraz osoby przez nich delegowane.

3. Rada uchwali swój regulamin. Do czasu uchwalenia regulaminu, lub jeśli regulamin inaczej nie postanowi, uchwały Rady zapadają większością głosów przy obecności przynajmniej połowy jej członków.

Art. 18.

1. Rada rozpoczyna jawne obrady z chwilą objęcia jawnej władzy przez Delegata Rządu. Z tą chwilą przestaje istnieć Komisja Główna

2. Po wygaśnięciu uprawnień Delegata Rządu Rada zostanie przekształcona, stosownie do przepisów osobnego aktu ustawodawczego, w organ doradczy i opiniodawczy Rządu.

Art. 19.

Wykonanie dekretu niniejszego porucza się Prezesowi Rady Ministrów i wszystkim ministrom.

Art. 20.

1. Dekret niniejszy wchodzi w życie z dniem podpisania i będzie ogłoszony w Dzienniku Ustaw R. P. po objęciu przez Delegata Rządu jawnej władzy.

2. Z dniem wejścia w życie dekretu niniejszego traci moc obowiązującą dekret Prezydenta Rzeczypospolitej z dnia 1 września 1942 r. o tymczasowej organizacji władz na ziemiach Rzeczypospolitej.

Prezydent Rzeczypospolitej:	*Władysław Raczkiewicz*
Prezes Rady Ministrów:	*Stanisław Mikołajczyk*
Minister Spraw Wewnętrznych:	*Władysław Banaczyk*
Minister Obrony Narodowej:	*dr. Marian Kukiel*
Minister Spraw Zagranicznych:	*Tadeusz Romer*
Minister Skarbu:	*Ludwik Grosfeld*
Minister Sprawiedliwości:	*Wacław Komarnicki*
Minister Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego:	*ks. Zygmunt Kaczyński*
Minister Przemysłu, Handlu i Żeglugi:	*Jan Kwapiński*
Minister Pracy i Opieki Społecznej:	*Jan Stańczyk*
Minister Informacji i Dokumentacji:	*Stanisław Kot*
Minister Prac Kongresowych:	*Marian Seyda*
Minister Odbudowy Administracji Publicznej:	*Karol Popiel*

2

OŚWIADCZENIE DELEGATA NA KRAJ - WICEPREMIERA RZĄDU RZECZYPOSPOLITEJ

z dnia 3 maja 1944 r.

o utworzeniu Krajowej Rady Ministrów.

Podaję do publicznej wiadomości, że w wykonaniu dekretu Prezydenta Rzeczypospolitej z dnia 26 kwietnia 1944 r. „O tymczasowej organizacji władz na terytorium Rzeczypospolitej" oraz decyzji Rządu Rzeczypospolitej w Londynie powołana została do życia Krajowa Rada Ministrów, w skład której wchodzą Wicepremier jako jej przewodniczący oraz trzej ministrowie dla spraw Kraju.

Warszawa, dnia 3 maja 1944 r.

Delegat na Kraj-Wicepremier:	*Klonowski*
Ministrowie dla spraw Kraju:	*Walkowicz*
	Traugutt
	Opolski.

3

ROZPORZĄDZENIE TYMCZASOWE KRAJOWEJ RADY MINISTRÓW

z dnia 3 maja 1944 r.

o podjęciu czynności przez władze, urzędy i instytucje rządowe.

Na podstawie art. 7 dekretu Prezydenta Rzeczypospolitej z dnia 26 kwietnia 1944 r. o tymczasowej organizacji władz na terytorium Rzeczypospolitej (Dz. U. R. P. cz. III Nr. 1, poz. 1) zarządza się co następuje:

Art. 1.

1. Przywraca się ustrój oraz zakres działania rzeczowy i terytorialny rządowych władz, urzędów i instytucji, według przepisów prawnych obowiązujących w dniu 1 września 1939 r., o ile rozprządzenie niniejsze lub oddzielne przepisy prawne nie stanowią inaczej.

2. Przepisy prawne, wydane przez władze okupacyjne, dotyczące ustroju i zakresu działania rządowych władz, urzędów i instytucji tracą moc obwiązującą.

Art. 2.

1. Właściwe władze naczelne oznaczać będą terminy podjęcia czynności przez rządowe władze, urzędy i instytucje.

2. Jeśli jednak na obszarze województwa lub znacznej jego części powstaną — według oceny delegata okręgowego, powołanego przez Delegata Rządu — warunki, umożliwiające podjęcie jawnej działalności przez wojewódzką władzę administracji ogólnej, a uzyskanie odpowiedniej decyzji władzy naczelnej nie będzie możliwe w związku z wypadkami wojennymi, delegat okręgowy bez osobnej decyzji władzy naczelnej ujawnia się i obejmuje stanowisko wojewody, oraz zarządza podjęcie czynności przez podległe mu rządowe władze, urzędy i instytucje, w granicach, które uzna za konieczne.

Art. 3.

1. Właściwe władze naczelne wydadzą zarządzenia w sprawie likwidacji władz, urzędów i instytucji państwowych okupacyjnych, czynnych w chwili ustania okupacji, albo co do ich przejęcia i przystosowania do polskich potrzeb państwowych oraz do polskich przepisów prawnych.

2. Władze, urzędy i instytucje, wymienione w ustępie poprzednim nie przerywają w chwili ustania okupacji swoich czynności, o ile to jest potrzebne dla zapewnienia ładu i bezpieczeństwa lub ze względów gospodarczych, aż do dalszych zarządzeń władz polskich.

3. Osoby, zatrudnione w chwili ustania okupacji we władzach, urzędach i instytucjach okupaecyjnych lub pozostających pod zarządem okupacyjnym, są obowiązane czuwać nad zachowaniem i przekazaniem właściwym polskim władzom mienia państwowego oraz dokumentów i aktów.

4. Osoby, zatrudnione w chwili ustania okupacji we władzach, urzędach i instytucjach, określonych w ust. 2, są obowiązane nadto pełnić nadal czynności służbowe, do czasu ich zwolnienia przez właściwe władze polskie.

Art. 4.

Przywraca się podział terytorialny na województwa, powiaty, gminy i gromady, tudzież na okręgi administracji specjalnej według stanu z dnia 1 września 1939 r. z następującymi zmianami:

a) Przyłącza się do województwa śląskiego powiaty: ziemski i grodzki częstochowskie, zawierciański, będziński, sosnowiecki, bielski i żywiecki oraz wchodzące podczas okupacji w skład prowincji „Oberschlesien" Rzeszy Niemieckiej części powiatów: olkuskiego, chrzanowskiego i wadowickiego — jako powiaty o tychże nazwach. Pozostałą część powiatu olkuskiego przyłącza się do powiatu miechowskiego, pozostałe zaś części powiatów chrzanowskiego i wadowickiego — do powiatu krakowskiego.

b) Utrzymuje się w mocy dokonane podczas okupacji zmiany granic gmin miejskich.

Art. 5.

1. Uprawnienia określone w art. 25 i 26 rozporządzenia Prezydenta Rzeczypospolitej z dnia 19 stycznia 1928 r. o organizacji i zakresie działania władz administracji ogólnej (Dz. U. R. P. z r. 1936 Nr. 80, poz. 555) przysługują wszystkim wojewodom z dniem wejścia w życie niniejszego rozporządzenia, a wygasają w terminie, który oznaczy uchwała Rady Ministrów.

2. Uprawnienia wojewody, o których mowa w ustępie poprzednim, mogą być przez Ministra Spraw Wewnętrznych, za zgodą właściwego Ministra, przekazane na obszarze powiatu całkowicie lub częściowo staroście.

Art. 6.

1. W razie niemożliwości uzyskania w potrzebnym terminie decyzji właściwej władzy naczelnej, gdy zwłoka grozi niebezpieczeństwem dla interesu publicznego lub ważnego prywatnego, wojewoda może wydać decyzję za władzę naczelną.

2. Gdy decyzja należy do kompetencji wojewody, może ją w takich przypadkach wydać za wojewodę starosta.

3. Termin, od którego ustaną uprawnienia wojewodów i starostów, określone w ust. 1 i 2, ustali Prezes Rady Ministrów.

Art. 7.

Wszystkie osoby fizyczne i prawne, a zwłaszcza związki samorządowe są obowiązane udzielać organom władz potrzebnej pomocy

w zakresie zabezpieczenia i przejęcia po okupantach urządzeń i instytucji oraz mienia publicznego.

Art. 8.

Do czasu rozpoczęcia działalności przez pochodzące z wyboru rady powiatowe i rady miejskie miast wydzielonych z powiatowych związków samorządowych, członków rady wojewódzkiej, o których mowa w art. 42 ust. 1 rozporządzenia Prezydenta Rzeczypospolitej z dnia 19 stycznia 1928 r. o organizacji i zakresie działania władz administracji ogólnej (Dz. U. R. P z r. 1936 Nr. 80 poz. 555) powołuje Minister Spraw Wewnętrznych na wniosek wojewody.

Art. 9.

1. Funkcje powiatowych władz administracji ogólnej w dziedzinach: administracji drogowej, zdrowia publicznego, weterynaryjnej i opieki społecznej przekazuje się wydziałom powiatowym oraz zarządom miast, wydzielonych z powiatowych związków samorządowych.

2. Powiatowe związki samorządowe i gminy miejskie obowiązane są ustanowić w działach administracji, wymienionych w ust. 1, odpowiednich funkcjonariuszów, których kwalifikacje i sposób przyjmowania może określić rozporządzenie, Ministra Spraw Wewnętrznych w porozumieniu z zainteresowanymi ministrami

3. Poza tym mają zastosowanie postanowienia art. 78 ust. 2 i 3 i art. 79 rozporządzenia Prezydenta Rzeczypospolitej z dnia 19 stycznia 1928 r. o organizacji i zakresie działania władz administracji ogólnej (Dz. U. R. P. z r. 1936 Nr. 80, poz. 555).

Art. 10.

1. Miasta: Białystok, Bielsko, Bydgoszcz, Chorzów, Częstochowa, Gdynia, Gniezno, Grudziądz, Inowrocław, Katowice, Kraków, Lublin, Lwów, Łódź, Poznań, Radom, Sosnowiec, Toruń i Wilno tworzą odrębne powiaty miejskie dla celów administracji rządowej.

2. W powiatach miejskich: katowickim, krakowskim, lwowskim, łódzkim, poznańskim i wileńskim przekazuje się do odwołania wszystkie funkcje starostów grodzkich prezydentom miast.

3. W powiatach miejskich: białostockim, bielskim, bydgoskim, chorzowskim, częstochowskim, gnieźnieńskim, grudziądzkim, inowrocławskim, lubelskim, radomskim, sosnowieckim i toruńskim należące do właściwości starostów grodzkich sprawy bezpieczeństwa publicznego powierza się starostom powiatowym, mającym siedzibę w tych miastach, a w Chorzowie staroście powiatowemu katowickiemu — pozostałe zaś funkcje tych starostów grodzkich przekazuje się do odwołania prezydentom miast. W m. Gdyni ustrój władz administracji ogólnej pozstawia się bez zmian.

4. W powiatach miejskich, w których na podstawie ust. 2 zostaną przekazane prezydentom miast wszystkie funkcje starostów grodzkich, prezydent miasta jest obwiązany utworzyć w zarządzie miejskim dla spraw bezpieczeństwa publicznego oraz związanych z nimi spraw porządku publicznego osobną jednostkę organizacyjną (miejskie biuro bezpieczeństwa).

5. Minister Spraw Wewnętrznych może zastrzec powierzenie kierownictwa miejskiego biura bezpieczeństwa oraz obsadzenie innych stanowisk w tym biurze urzędnikom państwowym, którzy w tym celu zostaną przydzieleni do biur tych do służby.

6. Prezydent miasta jest zwierzchnikiem urzędników państwowych, wymienionych w ust. 5 oraz może podporządkować ich służbowo wiceprezydentowi, któremu zlecił pieczę nad sprawami bezpieczeństwa.

7. Poza wyjątkami wyżej wymienionymi prezydenci miast spełniają powierzone im funkcje starostów grodzkich przy pomocy urzędników ków miejskich.

Art. 11.

Władzą naczelną w rozumieniu niniejszego rozprządzenia są: ministrowie, a w stosunku do władz, urzędów i instytucji podległych Prezesowi Rady Ministrów oraz w stosunku do Najwyższego Trybunału Administracyjnego i Trybunału Kompetencyjnego — Prezes Rady Ministrów, w stosunku zaś do Kontroli Państwowej— Prezes Najwyższej Izby Kontroli.

Art. 12.

Przepisów niniejszego dekretu nie stosuje się do sił zbrojnych, do sądów powszechnych, sądów pracy, komorników, policji państwowej oraz do przedsiębiorstw państwowych: „Polskie Koleje Państwowe", „Polska Poczta, Telegraf i Telefon", „Polski Monopol Tytoniowy", „Państwowy Monopol Spirytusowy", „Polski Monopol Solny", „Polski Monopol Loteryjny", państwowych instytucji finansowych, posiadających odrębną osobowość prawną oraz innych przedsiębiorstw państwowych, wydzielonych z administracji rządowej.

Art. 13.

1. Kto nie wypełni obowiązku określonego w art. 3 ust. 3 i 4, podlega karze więzienia do lat 5.

2. W przypadkach szczególnie ciężkich sąd może wymierzyć karę więzienia, karę dożywotniego więzienia, lub karę śmierci.

Art. 14.

Rozporządzenie niniejsze wchodzi w życie na poszczególnych obszarach Państwa w miarę uwalniania ich od okupacji. Za dzień uwolnienia od okupacji uważa się na obszarze województwa dzień objęcia władzy przez wojewodę, o czym wojewoda ogłosi w Dzienniku Wojewódzkim.

Wykonanie rozprządzenia niniejszego porucza się właściwym władzom naczelnym.

Delegat na Kraj - Wicepremier: *Klonowski*
Ministrowie dla spraw Kraju: *Walkowicz*
Traugutt
Opolski.

4

ROZPORZĄDZENIE TYMCZASOWE KRAJOWEJ RADY MINISTRÓW

z dnia 3 maja 1944 r.

o powołaniu do służby funkcjonariuszów państwowych.

Na podstawie art. 7 dekretu Prezydenta Rzeczypospolitej z dnia 26 kwietnia 1944 r. o tymczasowej organizacji władz na terytorium Rzeczypospolitej (Dz. U. R. P. cz. III Nr. 1, poz. 1) zarządza się co następuje:

Rozdział I.

Zakres działania.

Art. 1.

1. Funkcjonariuszami państwowymi w rozumieniu niniejszego rozporządzenia są: urzędnicy i funkcjonariusze niżsi, których stosunek służbowy podlega ustawie o państwowej służbie cywilnej, nie wyłączając urzędników Kontroli Państwowej, prezesi i sędziowie Najwyższego Trybunału Administracyjnego, oficerowie i szeregowi Straży Granicznej oraz funkcjonariusze więziennictwa.

2. Rozporządzenia niniejszego nie stosuje się do żołnierzy (oficerów, podoficerów i szeregowych) Wojska Polskiego, sędziów, prokuratorów, asesorów i aplikantów sądów powszechnych, pisarzy hipotecznych, komorników sądowych, profesorów państwowych szkół akademickich i pomocniczych sił naukowych tych szkół, nauczycieli szkół publicznych i państwowych, oficerów i szeregowych Policji Państwowej, oraz funkcjonariuszów przedsiębiorstw państwowych: „Polskie Koleje Państwowe", „Polska Poczta, Telegraf i Telefon", „Polski Monopol Tytoniowy", „Państwowy Monopol Spirytusowy", „Polski Monopol Solny", „Polski Monopol Loteryjny", funkcjonariuszów rządowych instytucji finansowych, posiadających odrębną osobowość prawną oraz funkcjonariuszów innych przedsiębiorstw państwowych, wydzielonych z administracji rządowej.

Rozdział II.

Przepisy ogólne.

Art. 2.

Mianowania, jak również zmiany w stosunku służbowym i zwolnienia funkcjonariuszów państwowych, dokonane przez władze okupacyjne oraz zawarte przez te władze umowy o pracę we władzach, urzędach i instytucjach państwowych, pozbawione są skutków prawnych w stosunku do Państwa Polskiego.

Art. 3.

Funkcjonariusze państwowi stali i prowizoryczni, którzy pozostawali w dniu 1 września 1939 r. w służbie czynnej, a stosunek służbowy po tej dacie nie uległ rozwiązaniu, są uważani za pozostających w służbie państwowej i mają obowiązek:

a) z wyjątkiem określonym w art. 8 ust. 1 dokonać zgłoszenia stosownie do postanowień art. 5 — 7,

b) z chwilą, gdy zostaną powołani do służby, objąć ją na stanowisku wyznaczonym przez właściwą władzę.

Art. 4.

Umowy o pracę we władzach, urzędach i instytucjach w Kraju, zawarte przed okupacją, są rozwiązane z dniem 1 października 1939 r. bez odszkodowania za przedwczesne rozwiązanie umowy.

Rozdział III.

Rejestracja.

Art. 5.

1. Zgłoszenia określonego w art. 3 lit. a) należy dokonać u władzy, w urzędzie lub instytucji, w której funkcjonariusz państwowy pełnił ostatnio przed okupacją służbę czynną.

2. Funkcjonariusze, którzy w dniu 1 września 1939 r. byli kierownikami urzędów, dokonywują zgłoszenia u bezpośrednio wyższej władzy.

3. Funkcjonariusze zakładów penitencjarnych dokonywują zgłoszenia u prokuratora sądu apelacyjnego, w którego okręgu pełnili służbę czynną ostatnio przed okupacją; jeśli funkcjonariusz pełni czynną służbę w takim zakładzie w dniu wejścia w życie rozporządzenia, dokonywa zgłoszenia w drodze służbowej.

4. W przypadkach, gdy władza, urząd lub instytucja, określone w ust. 1 — 3, nie wznowiły jeszcze swej działalności lub gdy z innych przyczyn dokonanie u nich zgłoszenia w przepisanym terminie nie będzie możliwe, funkcjonariusz państwowy winien dokonać zgłoszenia w punkcie rejestracyjnym, wyznaczonym przez wojewodę właściwego dla miejsca zamieszkania funkcjonariusza, a w m. st. Warszawie przez Prezydenta miasta, chyba że właściwa władza naczelna dla określonych rodzajów funkcjonariuszów wyznaczy osobne punkty rejestracyjne.

Art. 6.

1. Zgłoszenie winno być dokonane niezwłocznie, a w każdym razie nie później niż w terminie 7-dniowym od dnia wejścia w życie niniejszego rozporządzenia, gdyby zaś zachodziła przeszkoda w zachowaniu tego terminu — w terminie 7-dniowym od chwili ustania przeszkody.

2. Funkcjonariusze przebywający za granicą powinni dokonać zgłoszenia w terminie 7-dniowym od dnia powrotu do Kraju, nie później jednak niż przed upływem 6 miesięcy od dnia wejścia w życie niniejszego rozporządzenia.

Art. 7.

1. Zgłoszenie powinno być dokonane na piśmie i zawierać imię i nazwisko zgłaszającego

się, jego ostatnie miejsce służbowe, stanowisko i grupę uposażenia, dokładny adres oraz krótki opis przebiegu życia od dnia 1 września 1939 r. Zgłoszenie należy złożyć w 2-ch egzemplarzach, jeśli składa się je u władzy, w urzędzie lub instytucji określonej w art. 5 ust. 1—3, a w trzech egzemplarzach, jeśli składa się je w punkcie rejestracyjnym oznaczonym w art. 5 ust. 4. Urzędnicy władz naczelnych składają zgłoszenia w jednym egzemplarzu.

2. Jeden z egzemplarzy zgłoszenia będzie niezwłocznie przesłany naczelnej władzy funkcjonariusza. Jeśli zgłoszenia dokonano w punkcie rejestracyjnym (art. 5 ust. 4), drugi egzemplarz będzie przesłany władzy której funkcjonariusz ostatnio przed okupacją bezpośrednio podlegał.

Art. 8.

1. Obowiązek zgłoszenia nie dotyczy funkcjonariuszów państwowych, którzy już w czasie okupacji zostali powołani w sposób określony w art. 9 ust. 2 do służby na okres jawnej działalności; funkcjonariusze ci zawiadamiają jednak o powołaniu swoją ostatnią bezpośrednio przełożoną władzę służbową z dnia 1 września 1939 r.

2. Prezes Rady Ministrów określi tryb i termin dokonania zgłoszeń przez funkcjonariuszów państwowych pełniących czynną służbę wojskową.

Rozdział IV.

Powołanie do służby oraz zmiany i rozwiązanie stosunku służbowego.

Art. 9.

1. Władze naczelne powołują do służby swoich funkcjonariuszów, oraz funkcjonariuszów centralnych władz i instytucji, bezpośrednio podległych władzom naczelnym. Nadto mogą zastrzec sobie powoływanie do służby innych funkcjonariuszów na określone stanowiska.

2. Pozostałych funkcjonariuszów, z wyjątkiem wymienionych w art. 10 i 11, powołuje wojewoda województwa, na którego obszarze funkcjonariusz w dniu 1 września 1939 r. pełnił służbę, z tem, że powoływanie funkcjonariuszów władz, urzędów i instytucji niezespolonych z administracją ogólną następuje na wniosek kierowników tych władz, urzędów i instytucji i za ich pośrednictwem.

3. Jeśli funkcjonariusz pełnił funkcje służbowe w dniu 1 września 1939 r. na obszarze dwóch lub więcej województw, powołuje go wojewoda województwa, na którego obszarze znajdowała się siedziba urzędu, do którego funkcjonariusz należał.

Art. 10.

Do powoływania do służby urzędników sekretariatów sądów powszechnych i prokuratur oraz niższych funkcjonariuszów sądowych i prokuratorskich właściwy jest kierownik sądu lub prokuratury, w których okręgu urzędnik lub niższy funkcjonariusz pełnił czynności służbowe ostatnio przez okupacją.

Art. 11.

Do powoływania do służby funkcjonariuszów zakładów penitencjarnych właściwy jest prokurator apelacyjny, w którego okręgu funkcjonariusz pełnił czynności służbowe ostatnio przed okupacją, a gdyby prokurator ten nie wznowił jeszcze działalności—wojewoda, właściwy dla siedziby zakładu penitencjarnego.

Art. 12.

Władza właściwa do powołania do służby jest również właściwą do wyznaczenia funkcjonariuszowi stanowiska służbowego, oraz do przeniesienia go do innej miejscowości, przy czym nie jest związana okolicznością jakie stanowisko zajmował funkcjonariusz przed okupacją.

Art. 13.

Funkcjonariusze powołani w czasie okupacji przez Delegata Rządu lub przez władze przez niego upoważnione do objęcia w okresie jawnej działalności określonych stanowisk we władzach, urzędach lub instytucjach, obejmują służbę bez wezwania. Stosuje się to również do osób, które w dniu 1 września 1939 r. nie były funkcjonariuszami państwowymi; są one uważane za funkcjonariuszów prowizorycznych z trzymiesięcznym terminem wypowiedzenia.

Art. 14.

W ciągu roku od dnia wejścia w życie rozporządzenia niniejszego władza naczelna może przenieść funkcjonariusza państwowego do innego działu zarządu państwowego bez zgody funkcjonariusza.

Art. 15.

1. Władza naczelna w ciągu roku od dnia wejścia w życie rozporządzenia niniejszego może przenieść do służby w samorządzie powiatowym lub w samorzdzie miasta; wydzielonego z powiatu, funkcjonariusza fachowego, który w dniu 1 września 1939 r. pełnił służbę w powiatowych władzach administracji drogowej, weterynaryjnej, zdrowia publicznego lub opieki społecznej.

2. Powiatowy związek samorządowy lub miasto obowiązane są przyznać takiemu funkcjonariuszowi w zakresie uposażenia, praw emerytalnych i zaliczenia lat służby uprawnienia nie mniejsze, niż miałby w służbie państwowej. W tym przedmiocie Minister Spraw Wewnętrznych w porozumieniu z właściwymi ministrami może wydać szczegółowe przepisy.

Art. 16.

1. Władza uprawniona do powołania funkcjonariusza do służby może tymczasowo przydzielić go na czas nie dłuższy, niż do upływu jednego roku od dnia wejścia w życie rozporządzenia niniejszego, do służby w innym dziale zarządu państwowego, niż ten w którym pełnił on funkcję ostatnio przed okupacją, lub do służby w samorządzie terytorialnym.

2. Funkcjonariusza, którego wojewoda właściwy jeszcze nie powołał do służby, może

tymczasowo przydzielić na czas wskazany w ust. 1 do służby w administracji państwowej lub w samorządzie terytorialnym wojewoda województwa, na którego obszarze funkcjonariusz przebywa. Ze służby tej funkcjonariusz będzie zwolniony na żądanie wojewody właściwego do powłania go do służby.

3. Funkcjonariuszów władz, urzędów i instytucji niezespolonych z administracją ogólną wojewoda może tymczasowo przydzielać do służby tylko za zgodą kierowników odpowiednich działów administracji na obszarze podległego mu województwa.

4. Uposażenie służbowe funkcjonariusza państwowego tymczasowo przydzielonego do służby w samorządzie terytorialnym obciąża samorząd. Poza tym funkcjonariusz taki jest uważany za pozostającego w czynnej służbie państwowej.

Art. 17.

1. W ciągu roku od dnia zgłoszenia, a jeżeli funkcjonariusz nie ma obowiązku zgłoszenia, w ciągu roku od dnia wejścia w życie rozporządzenia niniejszego władza naczelna może rozwiązać stosunek służbowy z funkcjonariuszem, choćby nie zachodziły ustawowe warunki rozwiązania, bez przeniesienia go w stan nieczynny. W stosunku do Prezesa i członków Kolegium Najwyższej Izby Kontroli oraz prezesów i sędziów Najwyższego Trybunału Administracyjnego powyższe uprawnienie służy władzy, która ich mianowała.

2. Funkcjonariusz, z którym rozwiązano stosunek służbowy na podstawie ust. 1, zachowuje nabyte prawo do emerytury, a jeśli prawa takiego nie nabył otrzymuje jednorazową odprawę w wysokości 2-u miesięcznego uposażenia, jeśli był funkcjonariuszem prowizorycznym, a 4-o miesięcznego, jeśli był funkcjonariuszem stałym. Funkcjonariusze stali z zastrzeżeniem usuwalności otrzymują odprawę w wysokości oznaczonej dla funkcjonariuszów prowizorycznych.

3. Jeśli funkcjonariusz w wyniku postępowania przewidzianego w art. 23 został uznany winnym, lecz nie została wymierzona kara pociągająca za sobą rozwiązanie stosunku służbowego — termin roczny wymieniony w ust. 1 liczy się od dnia prawomocności orzeczenia.

Art. 18.

W razie nie zgłoszenia się w terminie lub uchylenia się funkcjonariusza od objęcia wyznaczonego stanowiska władza, określona w art. 17 ust. 1, może rozwiązać stosunek służbowy z nim ze skutkami dobrowolnego wystąpienia ze służby.

Rozdział V.

Powołanie emerytów do służby.

Art. 19.

1. Funkcjonariusz w stanie spoczynku, który nie przekroczył 60 lat życia, może być powołany do służby czynnej w grupie uposażenia nie niższej, niż posiadał ostatnio przed przejściem w stan spoczynku, w tej samej kategorji funkcjonariuszów.

2. O powołaniu do służby czynnej funkcjonariusza w stanie spoczynku decyduje władza naczelna. Na żądanie władzy funkcjonariusz powinien poddać się zbadaniu lekarskiemu celem stwierdzenia, czy stan zdrowia nie stoi na przeszkodzie powołaniu do służby.

3. Funkcjonariusz, wymieniony w ust. 1, jest obowiązany dokonać zgłoszenia do władzy naczelnej, której podlegał ostatnio przed przeniesieniem w stan spoczynku, w terminie 30-to dniowym od dnia wejścia w życie rozporządzenia niniejszego, a jeśli by zachodziła przeszkoda w zachowaniu tego terminu, w terminie dni 30-tu od chwili ustania przeszkody. Zgłoszenie powinno być złożone na piśmie w 2-ch egzemplarzach i zawierać dane, określone w art. 7; życiorys powinien objąć okres czasu od dnia przejścia w stan spoczynku.

4. Przepisy art. 8 ust. 1 stosuje się odpowiednio do funkcjonariuszów w stanie spoczynku.

Art. 20.

W razie nie zgłoszenia się w terminie, uchylenia się od zbadania lekarskiego lub objęcia stanowiska właściwa władza naczelna może pozbawić funkcjonariusza prawa do pobierania zaopatrzenia emerytalnego do ukończenia przez niego 60 roku życia, co jednak nie narusza praw żony i dzieci emeryta do pensji wdowiej lub sierocej w razie jego śmierci przed ukończeniem 60 lat.

Rozdział VI.

Uposażenie służbowe.

Art. 21.

1. Funkcjonariuszom państwowym, wymienionym w art. 3, po dokonaniu przez nich obowiązku zgłoszenia, przysługuje prawo do uposażenia od dnia, w którym władza właściwa na podstawie art. 5 otrzymała ich zgłoszenie.

2. Funkcjonariuszom państwowym nie służy roszczenie o uposażenie służbowe za czas okupacji i dalszy aż do doknania zgłoszenia.

3. Funkcjonariusze w stanie spoczynku, którzy zostali powołani do czynnej służby na podstawie art. 19, otrzymują uposażenie od dnia objęcia tej służby.

4. Osobne przepisy określą wysokość uposażeń funkcjonariuszów państwowych.

Art. 22.

1. Władza przełożona może według swobodnego uznania odmówić funkcjonariuszowi zwrotu kosztów przeniesienia lub przyznać je tylko w części, jeśli:

a) przeniesienie następuje w związku z zachowaniem się funkcjonariusza w czasie okupacji lub przed nią,
b) funkcjonariusz zostaje powołany do służby w miejscu swego zamieszkania, stanowiącym ośrodek jego stosunków

życiowych, choćby ono było inne, niż jego miejsce służbowe z dnia 1 września 1939 r.

2. Funkcjonariusz, który w związku z wypadkami wojennymi opuścił miejsce służbowe i do niego wraca celem objęcia służby, otrzymuje zwrot rzeczywistych kosztów podróży koleją oraz przewozu ruchomości swoich i rodziny (żony, dzieci) w granicach Kraju.

Rozdział VII.

Odpowiedzialność za zachowanie się w czasie okupacji i przed nią.

Art. 23.

Osobne przepisy określą odpowiedzialność funkcjonariuszów państwowych za niezgodne z obowiązkami funkcjonariusza państwowego zachowanie się w czasie okupacji i przed nią.

Rozdział VIII.

Przepisy szczególne dla niektórych funkcjonariuszów.

Art. 24.

Do członków Kolegium Najwyższej Izby Kontroli oraz prezesów i sędziów Najwyższego Trybunału Administracyjnego nie stosuje się przepisów art. 12, 14 i 16; do członków kolegiów departamentów Najwyższej Izby Kontroli oraz do prezesów, wiceprezesów izb okręgowych i członków kolegiów tych izb nie stosuje się przepisów art. 16.

Rozdział IX.

Przepisy końcowe i wykonawcze.

Art. 25.

Władzą naczelną w rozumieniu rozporządzenia niniejszego są: ministrowie oraz w stosunku do funkcjonariuszów Kancelarji Cywilnej Prezydenta Rzeczypospolitej oraz Sejmu i Senatu — władza powołana do ich mianowania, w stosunku do prezesów i sędziów Najwyższego Trybunału Administracyjnego oraz funkcjonariuszów podległych Prezesowi Rady Ministrów - Prezes Rady Ministrów, w stosunku do funkcjonariuszów Kontroli Państwowej — Prezes Najwyższej Izby Kontroli, w stosunku do urzędników i niższych funkcjonariuszów Najwyższego Trybunału Administracyjnego—Pierwszy Prezes tego Trybunału.

Art. 26.

W ciągu roku od dnia wejścia w życie rozporządzenia niniejszego mogą być obsadzane funkcjonariuszami kontraktowymi stanowiska urzędnicze także w przypadkach nie przewidzianych w ustawach.

Art. 27.

Umowa o pracę zawarta w czasie okupacji z instytucją publiczną lub osobą prywatną przez funkcjonariusza państwowego, powołanego do służby, jest z chwilą powołania rozwiązana z mocy prawa, przy czym strony nie mogą z tego tytułu podnosić do siebie żadnych roszczeń.

Art. 28.

Rozporządzenie niniejsze wchodzi w życie na poszczególnych obszarach państwa w miarę uwalniania ich od okupacji. Za dzień uwolnienia od okupacji uważa się na obszarze województwa dzień objęcia władzy przez wojewodę, o czym wojewoda ogłosi w Dzienniku Wojewódzkim.

Art. 29.

Wykonanie rozporządzenia niniejszego porucza się właściwym władzom naczelnym.

Delegat na Kraj - Wicepremier: *Klonowski*

Ministrowie dla spraw Kraju: *Walkowicz*

Traugutt

Opolski.

5

ROZPORZĄDZENIE TYMCZASOWE KRAJOWEJ RADY MINISTRÓW

z dnia 3 maja 1944 r.

o podjęciu działalności przez organa samorządu terytorialnego.

Na podstawie art. 7 dekretu Prezydenta Rzeczypospolitej z dnia 26 kwietnia 1944 r. o tymczasowej organizacji władz na terytorium Rzeczypospolitej (Dz. U. R. P. cz. III Nr. 1, poz. 1) zarządza się co następuje:

Rozdział I.

Przepisy ogólne.

Art. 1.

1. Uchyla się przepisy prawne, rozporządzenia i zarządzenia, wydane przez władze okupacyjne, dotyczące samorządu terytorialnego i związków międzykomunalnych.

2. Przywraca się moc przepisów prawnych, które w dniu 1 września 1939 r. normowały organizację i zakres działania samorządu terytorialnego i związków międzykomunalnych, ze zmianami, wynikającymi z rozporządzenia niniejszego.

Art. 2.

Granice gromad, gmin wiejskich, miast oraz powiatowych i wojewódzkich związków komunalnych określa podział administracyjny, ustalony w rozporządzeniu o podjęciu czynności przez władze, urzędy i instytucje rządowe (Dz. U. R. P. cz. III Nr. 1, poz. 3).

Rozdział II.

Organa tymczasowe.

Art. 3.

1. Mandaty sołtysów i podsołtysów, wójtów i podwójcich, burmistrzów i wiceburmistrzów, prezydentów i wiceprezydentów miast, starostów krajowych oraz ich zastępców wygasły.

2. Tymczasowych starostów krajowych i ich zastępców, prezydentów i wiceprezydentów miast, stanowiących odrębne powiaty dla celów administracji rządowej, powołuje i odwołuje Minister Spraw Wewnętrznych, tymczasowych prezydentów i wiceprezydentów miast wydzielonych z powiatowych związków samorządowych — wojewoda, tymczasowych burmistrzów, wiceburmistrzów, wójtów i podwójcich, sołtysów i podsołtysów — starosta powiatowy.

Art. 4.

Organa powołane na podstawie art. 3 mają prawa, obowiązki i zakres działania odpowiednich organów z wyboru.

Art. 5.

1. Mandaty członków samorządowych organów kolegialnych gromad, gmin, miast oraz powiatowych i wojewódzkich związków komunalnych wygasły.

2. Wybory do rad miejskich odbędą się w terminach, które oznaczy dla poszczególnych miast zarządzenie Prezesa Rady Ministrów. Termin i sposób wyborów do rad gromadzkich, gminnych i powiatowych ustalą osobne przepisy.

Art. 6.

1. Do czasu powołana w drodze wyborów kolegialnych organów samorządu terytorialnego stanowiących i wykonawczych powołane zostaną odpowiednie tymczasowe organa kolegialne, które będą czynne do czasu ukonstytuowania się organów kolegialnych powołanych w drodze wyborów. Organa te powinny być powołane przed upływem 4 tygodni od dnia wejścia w życie rozporządzenia niniejszego.

2. Radnych tymczasowych rad miejskich i gminnych powołają w liczbie od 8 do 12 w gminach wiejskich i miastach niewydzielonych z powiatowych związków samorządowych, w liczbie od 12 do 24 w miastach wydzielonych, liczących do 100.000 mieszkańców, oraz w liczbie od 24 do 36 w miastach o większej liczbie mieszkańców władze właściwe do powołania przełożonych gmin. Te same władze powołają członków tymczasowych zarządów miejskich w liczbie od 3 do 5 dla każdego miasta oraz członków tymczasowych zarządów gminnych w liczbie 3 dla każdej gminy wiejskiej, nie licząc przełożonych gmin i ich zastępców.

3. Członków tymczasowych rad powiatowych i wydziałów powiatowych w liczbie, ustalonej obowiązującymi przepisami, powołają wojewodowie, członków zaś sejmików i wydziałów wojewódzkich w wojewódzkich związkach samorządowych — Minister Spraw Wewnętrznych.

4. Odwołanie ze stanowiska członka organu kolegialnego należy do władzy, która go powołała.

Art. 7.

Starostowie powołają tymczasowe rady gromadzkie w składzie od 6 do 12 członków bezzwłocznie w gromadach, które w jednym z okresów budżetowych: 1938—1939 i 1939—1940 posiadały własne środki finansowe i własne budżety, w innych zaś gromadach — na wniosek właściwych tymczasowych rad gminnych.

Art. 8.

1. Tymczasowe organa kolegialne mają prawa, obowiązki i zakres działania organów kolegialnych, pochodzących z wyboru, o ile rozporządzenie niniejsze nie stanowi inaczej.

2. Jeżeliby zwołanie posiedzenia tymczasowej rady mogło pociągnąć za sobą zwłokę ze szkodą dla interesu publicznego, tymczasowy zarząd kolegialny może powziąć uchwałę w zastępstwie tymczasowej rady (sejmiku) z wyjątkiem jednak spraw, dotyczących zbycia i zamiany, obciążenia i oddania w dzierżawę nieruchomości. Powziętą przez zarząd uchwałę w zastępstwie rady (sejmiku) przełożony tymczasowego zarządu poda do wiadomości radzie (sejmikowi) na najbliższym posiedzeniu.

3. Do zwoływania posiedzeń oraz obradowania tymczasowych organów kolegialnych stosuje się przepisy, dotyczące organów kolegialnych powoływanych w drodze wyboru.

Art. 9.

Do wykonywania zadań samorządu terytorialnego w zakresie oświaty i kultury powołane będą komisje oświaty i kultury. Bliższe w tym względzie przepisy wyda w drodze rozporządzenia Minister Spraw Wewnętrznych w porozumieniu z Ministrem Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego.

Art. 10.

1. Przepisy art. 3 ust. 1, art. 4, 5, 6 ust. 1 i 4 oraz art. 7 stosuje się odpowiednio do związków międzykomunalnych.

2. Właściwą władzą do ustanawiania tymczasowego kierownictwa związku międzykomunalnego oraz powołania tymczasowej rady i tymczasowego zarządu związku jest władza rządowa, sprawująca bezpośredni nadzór nad danym związkiem międzykomunalnym.

Rozdział III.

Działalność samorządu terytorialnego.

Art. 11.

Organa samorządowe podejmują działalność w ramach obowiązujących przepisów prawnych oraz w ramach zarządzeń władz nadzorczych, w szczególności ogólnych zarządzeń Ministra Spraw Wewnętrznych.

Art. 12.

1. Organa samorządu terytorialnego w miarę możności podejmą niezwłocznie czynności w pełnym zakresie zgodnie z obowiązującymi przepisami. Ponadto powinny aż do odmiennego uregulowania zarządzeniami władz nadzorczych wykonywać czynności, które zostały im powierzone przez władze okupacyjne, a których nie można ze względu na interes publiczny zaniechać.

2. Wymienione organa powinny także wykonywać w zastępstwie nieczynnych władz i urzędów państwowych czynności konieczne ze względu na interes publiczny.

Art. 13.

Gminy miejskie i wiejskie powinny współdziałać z właściwymi władzami rządowymi w utrzymywaniu bezpieczeństwa i porządku publicznego oraz w ściganiu przestępstw na obszarze gminy.

Art. 14.

1. Władza nadzorcza, powołana do zatwierdzenia budżetu związku samorządowego lub międzykomunalnego, może zakazać mu na czas określony wszelkich albo określonych prac inwestycyjnych w zakresie budowy, przebudowy i urządzenia przedsiębiorstw i zakładów oraz budowy, przebudowy i odbudowy budynków.

2. Zakaz może być wydany tylko na piśmie.

3. Przepisy ust. 1 nie dotyczą koniecznych robót, zmierzających do zabezpieczenia urządzeń i budynków przed zniszczeniem.

Art. 15.

Zawiesza się prawo dochodzenia przeciwko gminom, miastom i związkom samorządowym i międzykomunalnym roszczeń prywatno-prawnych powstałych w czasie okupacji, a postępowanie w sprawach o te roszczenia ulega zawieszeniu.

Rozdział IV.

Związek Rewizyjny Samorządu Terytorialnego.

Art. 16.

1. Zawiesza się działalność Związku Rewizyjnego Samorządu Terytorialnego.

2. Umowy o pracę, zawarte przez Związek Rewizyjny Samorządu Terytorialnego z pracownikami, uznaje się za rozwiązane z dniem 30 września 1939 r. bez prawa pracownika do jednorazowej odprawy.

3. Minister Spraw Wewnętrznych władny jest uregulować w drodze rozporządzenia wszelkie inne sprawy związane z zawieszeniem działalności Związku Rewizyjnego Samorządu Terytorialnego.

Rozdział V.

Przepisy końcowe.

Art. 17.

1. Przepisy rozporządzenia niniejszego z wyjątkiem art. 15 nie dotyczą miasta st. Warszawy.

2. Rozporządzenie niniejsze obowiązuje na całym obszarze Państwa z wyjątkiem województwa śląskiego.

Art. 18.

Wykonanie rozporządzenia niniejszego porucza się Ministrowi Spraw Wewnętrznych, a jeśli idzie o art. 9 — w porozumieniu z Ministrem Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego.

Art. 19.

Rozporządzenie niniejsze wchodzi w życie w miarę uwalniania poszczególnych obszarów Państwa od okupacji. Za dzień uwolnienia obszaru województwa od okupacji uważa się dzień, w którym wojewoda podejmie jawną działalność urzędową i ogłosi o tym w Dzienniku Wojewódzkim.

Delegat na Kraj - Wicepremier: *Klonowski*

Ministrowie dla spraw Kraju: *Walkowicz*
Traugutt
Opolski.

6

ROZPORZĄDZENIE TYMCZASOWE KRAJOWEJ RADY MINISTRÓW

z dnia 3 maja 1944 r.

o sądach karnych specjalnych.

Na podstawie art. 7 dekretu Prezydenta Rzeczypospolitej z dnia 26 kwietnia 1944 r. o tymczasowej organizacji władz na terytorium Rzeczypospolitej (Dz. U. R. P. cz. III Nr. 1, poz. 1) zarządzam co następuje:

Rozdział I.

Ustrój.

Art. 1.

Do czasu wznowienia w pełni działalności sądów powszechnych wymiar sprawiedliwości karnej sprawują w imieniu Rzeczypospolitej Polskiej niezależnie od tych sądów powszechnych sądy karne specjalne, stosownie do przepisów prawa niniejszego.

Art. 2.

1. W każdym województwie tworzy się sąd specjalny. Siedzibę sądu oznacza wojewoda

2. Przy sądzie specjalnym istnieje prokuratura.

Art. 3.

1. Sędziów, asesorów i prokuratorów powołuje i odwołuje Minister Sprawiedliwości po wysłuchaniu wniosku wojewody. W razie pilnej potrzeby obsadzenia stanowiska, i niemożliwości uzyskania na czas decyzji Ministra Sprawiedliwości, wojewoda tymczasowo powoła sędziego, asesora lub prokuratora i niezwłocznie doniesie o tym Ministrowi Sprawiedliwości. Personel pomocniczy sądu specjalnego i prokuratury powołuje i odwołuje wojewoda.

2. Sędziowie i porkuratorzy posiadać muszą kwalifikacje do sprawowania urzędu sędziowskiego w sądach powszechnych; asesorem może być obywatel polski, nieposzlakowany, który ukończył lat 30, korzysta w pełni z praw cywilnych i obywatelskich i włada językiem polskim w słowie i piśmie.

3. Powołanie nie wymaga zgody powołanego; pełnienie obowiązków jest obowiązkiem obywatelskim.

4. Powołani składają na ręce wojewody przysięgę w rocie następującej:

„Przysięgam Bogu wszechmogącemu i wszechwiedzącemu, że wierny Rzeczypospolitej Polskiej obowiązki mego urzędu (sędziego, prokuratora i t. p.) spełniać będę gorliwie i sumiennie".

5. Do powołanych stosuje się przepisy prawa karnego o ochronie i odpowiedzialności urzędników; powołanie nie stwarza jednak praw wynikających z przepisów o stosunku służbowym do Państwa.

6. Minister Sprawiedliwości ustanawia z pośród sędziów i prokuratorów sądu specjalnego kierowników sądów i prokuratur oraz ich zastępców.

Art. 4.

1. Sędziowie i asesorowie są w zakresie orzecznictwa w sądzie specjalnym niezawiśli i podlegają tylko ustawom; prokuratorzy są obowiązani wypełniać ściśle polecenia swej zwierzchności.

2. Naczelny nadzór służbowy nad wszystkimi sądami specjalnymi i prokuratorami tych sądów sprawuje Minister Sprawiedliwości, nad sądami specjalnymi i prokuratorami swego okręgu — wojewoda, nad danym sądem lub prokuraturą — kierownik sądu lub prokuratury.

3. W zakresie nadzoru służbowego stosowane będą odpowiednie przepisy prawa o ustroju sądów powszechnych.

4. Kierownik sądu rozstrzyga o podziale czynności i ustala starszeństwo służbowe sędziów; o starszeństwie służbowym asesorów rozstrzyga wiek; sędziemu służy zawsze pierwszeństwo przed asesorem.

Art. 5.

Sąd specjalny orzeka na rozprawie i poza rozprawą w składzie jednego sędziego jako przewodniczącego i dwóch asesorów, o ile przepis szczególny inaczej nie stanowi; w razie nagłej potrzeby można w miejsce asesorów powołać sędziów.

Rozdział II.

Właściwość.

Art. 6.

Sąd specjalny jest właściwy do rozpoznawania spraw o zbrodnie i umyślne występki, nię należące do właściwości sądów wojskowych, popełnione po 31.8.1939 r., jeśli prokurator sądu specjalnego obejmie ściganie.

Art. 7.

Prokurator sądu specjalnego obejmie ściganie, jeżeli uzna, że natychmiastowe ukaranie jest wskazane ze względu na szczególną szkodliwość czynu dla interesu publicznego lub prywatnego, zwłaszcza dla zapobieżenia szerzeniu się przestępstw pewnego rodzaju.

Art. 8.

Sąd specjalny może orzec swą niewłaściwość miejscową jedynie na wniosek prokuratora, jeżeli uzna to za celowe.

Rozdział III.

Kary.

Art. 9.

1. Sąd specjalny wymierza za zbrodnie i występki karę śmierci w miejsce innych kar zasadniczych przewidzianych w ustawach.

2. Sąd specjalny może wymierzyć karę więzienia dożywotniego lub więzienia od lat 10 do lat 15, a za występek nawet karę więzienia nie niżej lat 5, jeżeli zachodzą ważne okoliczności łagodzące.

3. Do nieletnich, którzy w czasie popełnienia czynu nie ukończyli lat 17 można, w razie stwierdzenia winy, zastosować zawsze złagodzenie przewidziane w ust. 2 niniejszego artykułu, sąd może też ze względu na szczególne ważne okoliczności łagodzące uznać umieszczenie w zakładzie poprawczym za wystarczające.

4. Przepis niniejszego artykułu stosuje się również do czynów, popełnionych przed wejściem w życie prawa niniejszego.

Rozdział IV.

Postępowanie.

Art. 10.

1. O ile prawo niniejsze inaczej nie stanowi, stosować należy przepisy kodeksu postępowania karnego, dotyczące postępowania przed sądem okręgowym orzekającym w pierwszej instancji.

2. Sąd specjalny może jednak odstąpić od stosowania przepisów kodeksu postępowania karnego i zastosować tryb odmienny, jeżeli to nie utrudni wykrycia prawdy.

Art. 11.

1. Postępowanie toczy się bez śledztwa.

2. Czynności sądowe w toku dochodzenia spełniać może także sędzia sądu specjalnego.

3. Sędzia jest związany wnioskami prokuratora sądu specjalnego w zakresie stosowania środków zabezpieczenia uchylenia się od sądu, złożonymi w toku dochodzenia.

4. Jeżeli prokurator uzna, że nie należy składać aktu oskarżenia sądowi specjalnemu, przekaże sprawę właściwemu prokuratorowi, zwracając się w miarę potrzeby do sądu specjalnego o zastosowanie środków zapobieżenia uchylenia się od sądu, aż do czasu przejęcia sprawy przez sąd powszechny lub wojskowy.

5. Prokurator sądu specjalnego może zażądać przekazania sobie każdej sprawy toczącej się według przepisów kodeksu postępowania karnego, o ile nie złożono jeszcze sądowi aktu oskarżenia.

6. Władze państwowe cywilne i wojskowe oraz władze samorządowe są obowiązane do udzielenia pomocy sądom specjalnym i prokuratorom tych sądów; sędziowie śledczy, grodzcy oraz prokuratorzy sądów okręgowych są obowiązani spełniać poszczególne czynności na żądanie sądów specjalnych i prokuratorów sądów specjalnych.

Art. 12.

Oskarżonemu należy ustanowić obrońcę z urzędu w miarę potrzeby i możności; każdą osobę godną zaufania można za jej zgodą ustanowić obrońcą z urzędu, chociażby według przepisów kodeksu postępowania karnego nie mogła wykonywać obrony.

Art. 13.

1. Akt oskarżenia w miarę możności powinien zawierać zwięzłe uzasadnienie.

2. Nie ma sprzeciwu przeciwko aktowi oskarżenia.

3. Powództwo cywilne jest niedopuszczalne.

4. O dopuszczeniu dowodów w toku czynności przygotowawczych przed rozprawą orzeka sędzia bez udziału asesorów.

5. Rozprawa może odbyć się niezwłocznie po doręczeniu aktu oskarżenia.

6. Sąd specjalny może na rozprawie przekazać sprawę do postępowania przed sądem powszechnym, jeżeli uzna to za wskazane ze względu na zawiłe okliczności sprawy lub z innych ważnych przyczyn, wydając w miarę potrzeby postanowienie o zapobieżeniu uchyleniu się od sądu.

7. Wyroki i postanowienia wydane w sprawach toczących się w myśl przepisów niniejszego prawa nie ulegają zaskarżeniu i nie wymagają uzasadnienia na piśmie. Zawierać jednak winny oznaczenie czynu zarzuconego i przypisanego.

Art. 14.

1. Sąd specjalny może wznowić postępowanie, zakończone prawomocnym wyrokiem sądu specjalnego, jedynie na wniosek prokuratora tak na korzyść jak i na niekorzyść oskarżonego, niezależnie od ustawowych warunków wznowienia, jeżeli uzna, że podstawy faktyczne wyroku budzą poważne wątpliwości lub przepis prawa, który nie dotyczy jedynie postępowania, wadliwie zastosowano.

2. W składzie orzekającym o wznowienie oraz rozpoznającym sprawę po wznowieniu nie może brać udziału sędzia lub asesor, który brał udział w wydaniu danego wyroku.

Art. 15.

1. Wyrok śmierci staje się prawomocny, jeżeli wojewoda w ciągu dni 3 po przedstawieniu mu akt sprawy nie oświadczy, że zarządza wstrzymanie wykonania wyroku, lub jeżeli w ciągu tychże dni 3 oświadczy, że wykonania wyroku nie wstrzyma.

2. W razie wstrzymania wykonania wyroku sąd specjalny rozpoznaje sprawę ponownie w innym składzie, a wydając wyrok ponowny utrzymuje w mocy lub uchyla wyrok poprzedni i wydaje nowe orzeczenie.

3. Ponowny wyrok staje się prawomocny z chwilą jego wydania.

Art. 16.

1. Do wykonania orzeczeń stosować należy odpowiednio przepisy dotyczące wykonania orzeczeń sądów powszechnych.

2. Przepis art. 541 kodeksu postępowania karnego nie będzie stosowany.

3. Gdy zachodzą trudności w wykonaniu wyroku śmierci przez powieszenie prokurator sądu specjalnego może zarządzić wykonanie wyroku przez rozstrzelanie przez oddział służby bezpieczeństwa publicznego lub, w porozumieniu z dowódcą wojskowym, przez oddział wojskowy.

4. Prokurator sądu specjalnego może zarządzić krótkie ogłoszenie treści wyroku w pismach lub przez rozplakatowanie.

Rozdział V.

Przepisy końcowe.

Art. 17.

1. Z dniem wejścia w życie niniejszego prawa istniejące przy delegatach okręgowych sądy specjalne stają się sądami specjalnymi według prawa niniejszego.

2. Sędziowie i prokuratorzy dotychczasowych sądów specjalnych stają się sędziami i prokuratorami sądów specjalnych, opierających się na przepisach prawa niniejszego, chociażby nie posiadali kwalifikacji do sprawowania urzędu sędziowskiego w sądach powszechnych, jeżeli

posiadają wyższe wykształcenie prawnicze; sędziowie nie posiadający wyższego wykształcenia prawniczego stają się asesorami.

3. Orzekające karę śmierci wyroki dotychczasowych sądów specjalnych, istniejących przy delegatach okręgowych posiadają moc i znaczenie orzeczeń wydanych według prawa niniejszego.

Art. 18.

Zarządzenia w przedmiocie wydatków związanych z działalnością sądów specjalnych wydaje Minister Sprawiedliwości, który może swe uprawnienia w tym zakresie przelać na wojewodów; do tych wydatków należą w szczególności wynagrodzenia sędziów, asesorów, prokuratorów i personelu pomocniczego, które mogą być określone ryczałtowo.

Art. 19.

Termin uchylenia działalności sądów specjalnych na całym obszarze Państwa lub na poszczególnych obszarach ustali Rada Ministrów w drodze rozporządzenia.

Art. 20.

1. Po uchyleniu działalności sądów specjalnych sprawy prawomocnie nie ukończone przechodzą do sądów właściwych, a wykonanie kary przejmują władze właściwe.

2. Uchylenie działalności sądów specjalnych nie stoi na przeszkodzie ukończeniu rozprawy rozpoczętej przed terminem uchylenia, a w razie wydania wyroku śmierci dalszemu stosowaniu art. 15 p. 1 niniejszego prawa; w razie wstrzymania wykonania wyroku śmierci sprawę należy przekazać właściwemu sądowi, który stosuje odpowiednio art. 15 ust. 2 prawa niniejszego.

Art. 21.

1. Po uchyleniu działalności sądów specjalnych o wznowieniu postępowania w myśl art. 14 prawa niniejszego orzeka sąd apelacyjny, w którego okręgu wyrok wydano.

2. Prokurator Sądu Najwyższego może wyrok sądu specjalnego zaskarżyć kasacją przewidzianą w art. 538 kodeksu postępowania karnego, a uchylenie wyroku może nastąpić również na niekorzyść oskarżonego.

Art. 22.

1. Prawo niniejsze wchodzi w życie z dniem ogłoszenia.

2. Wykonanie niniejszego prawa porucza się Ministrowi Sprawiedliwości w porozumieniu z Mnistrem Spraw Wewnętrznych.

Delegat na Kraj - Wicepremier: *Klonowski*

Ministrowie dla spraw Kraju: *Walkowicz*
Traugutt
Opolski.